

Др Владимир БОРАНИЈАШЕВИЋ*

ПРИЗИВ¹

- Према Законику о судском поступку у грађанским парницама из 1929. године -

Апстракт

Законик о судском поступку у грађанским парницама донет 1929. године представљао је законски текст којим су била прописана правила по којима се поступало у парничном поступку. Овај свеобухватни законик који је важио на територији Краљевине Југославије предвиђао је специфичан систем правних лекова међу којима је био и призив (незадовољство).

Како правила о обиму рада не дозвољавају да овај правни лек буде у потпуности сагледан и анализиран, у раду ће најпре бити речи о систему правних лекова према Законику, потом ће бити приказана правна природа овог правног лека и сагледане његове карактеристике, те ће бити посебно обрађена питања у вези са елементима формалне садржине призива као правног лека. Након тога, посебна пажња ће бити посвећена обради призивних разлога и призивног предлога, да би на крају рада био приказан поступак по призиву код парничног суда првог степена, као и претходни поступак пред призивним судом.

Кључне речи: суд, правни лекови, призив, призивни разлози, призивни предлог.

1. УВОДНА ИЗЛАГАЊА

У Краљевини Југославији, судски поступак у грађанским парницама био је регулисан одредбама Законика о судском поступку у грађанским парницама

* Редовни професор, Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, Правни факултет, Република Србија, vladimir.boranjasevic@pr.ac.rs, ORCID: 0000-0001-7010-2991.

¹ Рад представља резултат истраживања које финансира Министарство науке, технолошког развоја и иновација по Уговору са Правним факултетом Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, евиденциони број 451-03-137/2025-03/200254 од 04. фебруар 2025. године.

(грађански парнични поступак), који је донет 13. јула 1929. године. Овај законик је важио за целу територију Краљевине Југославије, након периода у коме су на шест различитих подручја примењивани различити процесни закони (о томе детаљно: Čulinović, 1933, 240-242). Професор Аранђеловић је истицао да законик није био оригинална творевина, јер му је као узор послужио аустријски законик из ове материје, али да је у састав његових одредаба унет садржај који се односи на надлежност судова и искључење и изузеће судија, што је у аустријском праву било регулисано посебним законом (Аранђеловић, 1933а, 4-5; видети и: Челић, 2014, 65-66), што је текст чинило целовитијим. Интенција креатора законика била је, како наводи проф. Аранђеловић, да парнични поступак буде што је могуће више прост, брз и јевтин и да омогући доношење пресуда које одговарају законским одредбама и правом стању ствари (Аранђеловић, 1933а, 6). Иначе је законима из тог времена, према подацима доступним у тадашњој литератури, истицан приговор да нису одговарали потребама нашег народа јер су представљали рецепцију страних, а највише аустријских закона, као и да се њима у наш народ и нашу земљу уводио аустријски дух (Враговић, 1933, 553). Такође, сматрало се да је језик закона који су утицали на наше тада новодонете законе био обиман, да су многи термини били лоши, па самим тим и неразумљиви и туђи нашем народу. С друге стране, наглашавано је и то да је у то време било немогуће стварати законе не обазирјући се на законе осталог света и не послужити се резултатима законодавства напредних народа и науке која је и у то време била интернационална (Враговић, 1933, 553), те да ни нови закони неће унети аустријски дух у наш народ као што то нису урадили ни претходни закони којима су узор били управо аустријски закони. Такође је у литератури констатовано да је Аустријски законик о судском поступку у грађанским парницама у то време, тачније у време пре и током писања нашег законика, био признат као један од савршенијих модерних законика који је пружао гаранције за брз, једноставан и јефтин поступак, што се у пракси показало као тако (Матијевић, 1933, 213).

Овај законски текст је у петом делу прописивао правила о правним лековима у грађанском судском поступку. Пети део Законика био је посвећен правним лековима и био је подељен у три одсека. Како је у палети правних лекова било предвиђено постојање три правна лека, три врсте правних лекова, сваки одсек овог дела Законика био је посвећен сваком правном леку појединачно.

Правни лекови предвиђени Закоником били су призив (незадовољство), ревизија и рекурс. Интересантна је чињеница да законодавац није делио правне лекове на редовне и ванредне, дакле није класификовао правне лекове према већ устаљеној подели правних лекова, већ су се одредбе у погледу поменутих правних лекова само низале у предметном делу Законика. Из назива рубрума параграфа закона може се видети да законодавац није ни практично, у тексту закона, делио правне лекове на редовне и ванредне, иако се из обележја предвиђених правних лекова јасно

могло закључити којој врсти правних лекова припадају. Призив и рекурс припадали су групи редовних правних лекова, док је ревизија представљала ванредни правни лек.

Према мишљењима у теорији процесног права и ставовима аутора тог времена, у специфичне правне лекове спадали су предлог за враћање у пређашње стање (видети и: Мандић, 2010, 49-50), тужба због ништавости и тужба за обновљење који су били регулисани у шестом делу Законика и који су представљали ванредне правне лекове, које је проф. Аранђеловић називао правним средствима, а Верк правним помагалима (Цуља, 1936, 664).

2. ПОЈАМ И КАРАКТЕРИСТИКЕ ПРИЗИВА КАО ПРАВНОГ ЛЕКА

Призив је према својој правној природи представљао редовни, суспензивни, деволутивни и двостран правни лек.

Призив је могао бити изјављен против свих пресуда донетих у првом степену. Дакле, све пресуде првостепених судова могле су бити побијане овим правним леком, осим у случајевима када је био побијан део пресуде у погледу трошкова који је могао бити побијан само рекурсом као правним леком.

Призив је био суспензиван правни лек. Благовремено изјављивање призива спречавало је наступање правноснажности побијане пресуде и њене извршности све док о призиву није било одлучено или док призив није био повучен (§ 560).

Призив је према својој правној природи био и преклузиван правни лек. Рок за изјављивање призива био је 15 дана и према дикцији законодавца тај рок није могао бити продужен (§ 558 ст. 1). Рок је почињао да тече од тренутка достављања преписа пресуде странци, за сваку понаособ. Одступања од овог правила била су предвиђена у поступку у парницама о споровима мале вредности, тада називаном малични, багатељни поступак. Тачније, уколико су у маличном поступку обе странке биле присутне приликом објављивања пресуде, рок је почињао да тече од тог тренутка, јер је законом било прописано да „пресуда објављена у присутности обеју странака има учинак према странкама чим се објави, те ће се отправак пресуде доставити само странци, која то затражи“ (§ 546). Исто правило важило је и у случају да је донета пресуда на основу признања или пресуда на основу одрицања, уколико је објављена у присуству обеју странака (§ 513). Уколико је призив изјављен неблаговремено, парнични суд првог степена је призив одбацивао. То је чинио закључком као врстом судске одлуке и то по службеној дужности (§ 562 ст. 1).

Како је призив по својој правној природи био и двостран правни лек, уколико је био изјављен у прописаном року, благовремен, суд га је достављао противнику изјавиоца призива. Њему је достављан призив, уколико је суду био поднет у облику поднеска, или му је достављан препис записника који га је могао заменити у случају да је призив био дат на записник. Приликом достављања посебно је био означаван

призивни суд као стварно и месно надлежан за одлучивање. Противник изјавиоца призива имао је могућност да у призивном поступку искористи чињенице и доказе који још нису били изнети у поступку а у циљу оповргавања призивних разлога садржаних у призиву. У свом одговору на призив, као припремном поднеску, противник изјавиоца призива саопштавао је суду те чињенице и доказе, у строго прописаном року. Рок за одговор на призив је био 15 дана од дана пријема призива (§ 562 ст. 2). У случају да је одговор на призив био поднет неблаговремено, суд није узимао у обзир наводе противника изјавиоца призива. У случају да је одговор на призив био благовремен, суд је подносиоцу призива достављао примерак одговора на призив, односно препис записника о одговору на призив у случају да је одговор био дат изјавом у судски записник.

У поступку по призиву било је, према дикцији законодавца, обавезно адвокатско заступање. Странке су морале бити заступане адвокатом, како је то Законик прописивао (§ 557 ст. 2). По природи ствари, адвокат би се бринуо о садржини призива као поднеска и чињеници да је морао да буде састављен у складу са законом. Међутим, законодавац је и у то време предвиђао могућност да се призив замени изјавама на записник. Услов под којим је призив могао бити поднет у форми изјаве на записник био је да у месту парничног суда није било бар два адвоката и тада је судија који је састављао записник позивао странку да тачно назначи призивне разлоге и призивни предлог, да изнесе нове чињенице и нове доказе којима би поткрепио призивне разлоге и поучавао је странку о правним последицама које наступају уколико сви наводи не буду назначени (§ 559. ст. 1).

Призив је представљао и неограничен правни лек у погледу предмета побијања. Њиме су могле бити побијане све пресуде донете у првостепеном поступку. Међутим, када су разлози за изјављивање призива у питању, законодавац није уопште у посебном члану закона прописивао разлоге за изјављивање призива. Они дакле у закону нису били поименце наведени. Према ставовима у тадашњој процесној литератури, а сходно законским одредбама у погледу призива, истицано је да су разлози за призив могли бити и материјалне и процесне природе. Материјални су разлози „погрешно утврђење чињеничног стања услед погрешне оцене доказа и погрешна правна оцена ствари услед погрешне примене апстрактне правне норме на догични случај, а формални или процесни разлози јесу разлози ништавости и повреде осталих процесних прописа, које су спречиле исцрпан претрес и темељну оцену ствари“ (Цуља, 1936, 667 –705; у том смислу и: Аранђеловић, 1933б, 18;). С друге стране, изричито је било прописано да у призиву не могу бити изнете нове чињенице, да се не могу користити нова нападна и одбрамбена средства и докази. Нове чињенице и нови докази били су допуштени само у сврху образложења призивних разлога, нарочито за образложење разлога ништавости (Verona& Zuglia,1930, 674) и морали су бити наведени у призивном писмену, односно одговору на призив, иначе их суд није узимао у обзир. То је, сматрао је проф. Аранђеловић (1933б, 14), било

прописано јер је позив био ограничен на испитивање грешака првостепеног суда у погледу поступка и изрицања пресуде, те да није производио ново расправљање и извиђање предмета спора пред позивним судом већ само контролу и, евентуално, исправљање пресуде првостепеног суда. У овом смислу, позив је представљао ограничен правни лек.

3. ЕЛЕМЕНТИ ФОРМАЛНЕ САДРЖИНЕ ПОЗИВА

Према дикцији законодавца, позив као правни лек морао је да садржи елементе формалне садржине који су били предвиђени одредбама параграфа 561. Законика, поред оних елемената које је свакако сваки припремни поднесак морао да садржи. Садржина поднесака била је предвиђена одредбама § 175 – 178. Законика, који је правио разлику између поднесака којима се суду ван усмене расправе стављају предлози, молбе или саопштења и поднесака којима се врши припрема усмене расправе. Ови први морали су да садрже; означавање суда и странака са свим подацима потребним за њихову идентификацију, означавање положаја странака у поступку, података о њиховим заступницима, као и означавање предмета спора; означавање прилога и њиховог броја, као и потпис странке, њеног заступника или пуномоћника, а и потпис адвоката у парницама у којима је било обавезно адвокатско заступање. С друге стране, припремни поднесак је морао да садржи и предлоге странака, означавање чињеница и доказа и одређене изјаве предвиђене законом.

Законодавац је био изричит када је у питању садржина позива и прописивао је императивним нормама који елементи формалне садржине позива су обавезни и који морају бити означени у овом правном леку (§ 561). Тако је позив поред елемената садржине које мора да има сваки припремни поднесак, о чему је већ било речи, морао да садржи и: означавање стварно и месно надлежног позивног суда; означавање пресуде против које се позив изјављује; одређену изјаву „уколико“ се побија пресуда, затим одређено кратко назначење разлога из којих се она побија и изјаву да ли се предлаже укидање или преиначење пресуде и какво преиначење; навод чињеница и доказних средстава којима ће се доказати основаност позивних разлога и потпис адвоката уколико позивни предлог није изјављен у записник.

Термин „уколико“, који је законодавац користио у погледу позивне изјаве, захтева кратко објашњење пре упуштања у анализу позивних разлога и позивног предлога. Дакле, овај термин се има тумачити у смислу да се њиме указује на обим побијања пресуде. Подносилац позива је био дужан да у позиву да изјаву о томе да ли пресуду побија у целини или делимично, па уколико је побијање делимично да тачнозначи део пресуде који побија. Исто тако, у случају да је у пресуди било садржано више одлука, ова изјава је била врло значајна јер је суд тачно могао знати која од одлука се побија позивом као правним леком. Горшић је сматрао да „оваква позивна изјава потребна је с разлога што сви остали делови пресуде који нису

додирнути од призива, постају како правноснажни тако и извршни чим протекне рок за подношење призива.“ (Горшић, 1933, 321).

3.1. Призивни предлог и призивни разлог

Призивни разлог и призивни предлог, као што је напред поменуто, представљали делове формалне садржине призива. Ради се о потпуно различитим деловима призива који су морали да буду означени у поднеску, сходно правилима Законика. Њихов значај био је велики јер је законодавац прописивао да призивни суд испитује побијану одлуку у границама призивних предлога и разлога (§ 556. ст. 1)

Како је законодавац прописивао призив је морао да садржи „кратко назначење разлога из који се пресуда побија“, тачније, призивне разлоге који представљали разлоге због којих је подносилац призива изјављивао овај правни лек. То су, у ствари, били жалбени разлози које је подносилац призива требало јасно да изнесе, јер призивни поднесак не би одговарао закону уколико су у њему били наведени разлози али са резервом да ће бити образложени тек на главној расправи (Горшић, 1933, 322). Закључак који се намеће је да је подносилац призива био дужан да поред навођења разлога за призив, да и кратко објашњење разлога.

С друге стране, изјава подносиоца призива о томе шта тражи у поступку пред призивним судом представљала је призивни предлог. Призивни предлог се састојао у томе да је подносилац призива морао да у призиву да изјаву о томе да ли предлаже укидање или преиначење пресуде, а у случају да захтева преиначење, какво преиначење захтева. Аутори у тадашњој литератури су истицали да је веза између призивних разлога и призивног предлога била тесна јер је призивни предлог представљао закључак који произлази из призивних разлога (Горшић, 1933, 323). Суштиниски је било од битног значаја да подносилац призива јасно, недвосмислено и на разумљив начин формулише призивни предлог и на тај начин омогући суду да се креће у границама постављеног призивног предлога. У судској пракси тог времена, како је наводио Горшић (1933, 323) постојале су две тезе – прва, по којој је призив требало одбацити уколико није био означен призивни предлог или је био неправилно формулисан, и друга, по којој призив није требало одбацити уколико није било никакве сумње о каквом је призивном предлогу реч, истичући да је, узимајући у обзир да је свака нејасноћа у погледу призивног предлога била потенцијално опасна по странку, преовладала друга теза.

Интересантан је један од случајева из тадашње судске праксе који се тичао управо призивног предлога. Наиме, призивни суд је у поступку по призиву одбацио призив као правни лек због неодређености призивног предлога, у смислу да је подносилац призива ставио предлог да се пресуда укине или преиначи, сматрајући да то закон не допушта. У поступку који је вођен по рекурсу Сто седморице је нашао да је овакав став призивног суда нетачан јер је подносилац призива јасно назначио

призивне разлоге на којима заснива свој захтев за укидање пресуде, а посебно разлог за преиначење пресуде у случају да до укидања пресуде не дође, стављајући захтев да пресуда буде укинута у побијаном делу или преиначена на одговарајући начин. „Ту су стављена подједнако одређена приједлога, од којих је сваки посебно образложен, а да би се један од тих имао означити главним, а други подредним или да се немају ставити алтернативно, како то призивни суд образлаже, таквих захтјева закон не поставља“ (Одлука Стола седморице Рек. 1952/34. од 7. фебруара 1935. године, у: Благојевић, 1936, 128). У том смислу, било је могуће стављати захтеве за укидање или преиначење побијане пресуде алтернативно, јер подносилац призива није могао знати какав ће бити став призивног суда, а законом није било забрањено истицање захтева у алтернативном односу.

Исто тако, у пракси је забележена и ситуација у којој је подносилац призива у призиву навео призивне разлоге, понаособ, али није образлагао разлоге, користећи за себе право да те разлоге образлаже на усменој расправи пред призивним судом. Међутим, на тај начин подносилац призива није удовољио захтевима формалне садржине призива јер је морао да да и кратку назнаку разлога побијања, кратко образложење у чему се огледају неправилности због којих напада првостепену одлуку. „То је потребно назначити, тим више што разлози, с којих се пресуда првог суда може да побија, нису у закону наведени, као и такође ради противне странке која има право да се на основу призивног списка приправи за призивну усмену расправу“ (Одлука Стола седморице одељења Б. Ут. 20/30. од 29. јануара 1930. године, у: Благојевић, 1936, 128).

Сви правни писци тог времена, уједно и креатори коментара законика, били су једногласни у ставу да недостатак призивних разлога и призивног предлога јесте разлог за одбацивање призива као правног лека (Горшић, 1936, 322-323; Verona & Zuglia, 1930, 673-674; Аранђеловић, 1933, 38-39). Професор Цуља је сматрао да недостатак означања призивних разлога и призивног предлога није представљао само формалну грешку која би се према законским правилима могла отклонити, већ недостатак битних елемената правног лека који су га чинилине ваљаним и по закону недопуштеним и изазивају његово одбацивање од стране суда (Цуља, 1936, 697).

4. ПРЕТХОДНИ ПОСТУПАК ПРЕД ПРИЗИВНИМ СУДОМ

Поступак по призиву састојао се од две фазе - претходни поступак и „прави“ призивни поступак који је подразумевао одржавање усмене призивне расправе. Претходни поступак је био део поступка у коме су испитивана процесна питања, најчешће у нејавној седници, без одређивања рочишта за усмену призивну расправу.

Када списи предмета стигну пред призивни суд, списе је прегледавао председник судског већа коме су списи били и упућени. Председник већа је имао

овлашћење да неког другог члана већа одреди за прегледавање и испитивање списка, те је у том случају тај члан већа испитивао списе предмета.

Од резултата испитивања списка зависило је то да ли ће позив бити изнет пред позивно веће без одређивања рочишта за усмену расправу или не. Према дикцији законодавца, позивно веће је одлучивало о позиву без одржавања рочишта за усмену расправу ако: се показало да позивни суд није био надлежан да одлучује о изјављеном позиву; ако позив није био по закону допуштен или је био неблагоприятно изјављен; уколико у позивном поднеску није била означена пресуда против које је позив био изјављен, уколико позив није садржао или није садржао довољно одређен позивни предлог или позивни разлози нису били наведени појединачно или јасним упућивањем на то у чему подносилац позива налази погрешност пресуде или поступка који јој је претходио; уколико се позив изјављен против пресуде због изостанка или пропуштања заснивао на томе да није било изостанка или пропуштања; ако је поступак до доношења пресуде или пресуда била побијана као ништавна; ако је била побијана одлука суда садржана у пресуди којом је одлучено о приговору ненадлежности и ако је судија приликом претходног испитивања позивних списка оценио да у погледу пресуде или поступка који јој је претходио има разлога за ништавост коју подносилац позива није истакао (§ 565).

Уколико би било утврђено да постоји неки од ових законом прописаних разлога, судија би сачинио нацрт за решења и изнео ствар пред нејавну седницу, а у супротном би предао списе председнику позивног већа ради одређивања усмене позивне расправе (Цуља, 1936, 706).

Последице одлучивања већа о позиву без одржавања рочишта за усмену расправу биле су различите.

У случају да је суд утврдио да није надлежан за одлучивање о позиву, суд је изрицао да није надлежан и упућивао је позив суду који је надлежан за одлучивање.

Онда када је судско веће утврдило да је позив као правни лек недопуштен или да је неблагоприятно суд га је одбацивао. Позив се сматрао недопуштеним нарочито онда када га је изјављивало лице које на то није имало право јер није било странка у поступку или лице које се одрекло права на позив (Verona& Zuglia, 1930, 679).

Када је суд утврдио да позив има недостатке у погледу обавезних елемената формалне садржине (није означена пресуда која се побија, уколико није означен позивни предлог, уколико нису позивни разлози наведени појединачно нити је јасно упућено на њих), позив је одбацивао закључком.

У случају да је суд био утврдио да није било изостанка или пропуштања на основу којих је донета пресуда због изостанка или пресуда због пропуштања, тачније, да је позив основан, суд је укидао донету пресуду и правну ствар враћао првостепеном парничном суду. Парнични суд је имао могућност да донесе нову

пресуду или настави извиђање у правној ствари те донесе нову пресуду, сходно томе да ли је првостепена расправа била потпуна или није.

Питање одлучивања у случају да је побијана одлука суда донета о приговору ненадлежности суда било је комплексно уређено законом и биле су предвиђене две ситуације: када је првостепени суд погрешно оценио и одлучио да није надлежан и када је оценио и одлучио да је надлежан.

Пре анализе законских одредаба, потребно је истаћи да су аутори у тадашњој литератури истицали да је о приговору ненадлежности суд редовно одлучивао закључком, обустављао поступак и одбацивао тужбу, те да против таквих закључака није ни било места призиву, већ рекурсу као правном леку (Verona & Zuglia, 1930, 684; Горшић, 1933, 334), чак и у ситуацијама када је суд погрешно уместо закључка донео пресуду. Како је законодавац изричито и прописао да се ради о одлуци којом се одлучивало о приговору ненадлежности а унета је у пресуду, логичан је закључак да је таква одлука могла бити унета у пресуду само у појединим случајевима (на пример у случају да се приговор тиче појединих кумулираних захтева или појединих супарничара), те је тада било места призиву као правном леку само уколико је њиме пресуда побијана и у погледу осталих кумулираних тражења или осталих супарничара (Verona & Zuglia, 1930; 684; Горшић, 1933, 334; о кумулацији захтева видети и: Боранијашевић, 2010, 63-74).

Уколико је суд првог степена погрешно утврдио да није надлежан за одлучивање, позивни суд му је налагао да донесе пресуду о главној ствари уколико је главна ствар већ довољно расправљена пред судом у првостепеном поступку. С друге стране, позивни суд је налагао првостепеном суду да поново извиђа и спроведе расправу о главној ствари и донесе пресуду уколико је усвојио приговор ненадлежности на основу одвојеног расправљања и наставио поступак о главној ствари пре него што је одлука о усвајању приговора ненадлежности постала правноснажна (§ 569).

У овој ситуацији законодавац је прописивао и посебна правила у вези са поступком пред надлежним судом. Тачније, ако је побијана пресуда била укинута у поступку по призиву због ненадлежности првостепеног суда, а правна ствар је упућена надлежном суду ради извиђања и расправљања странака пред судом, нова главна расправа пред надлежним судом одржавана је на основу записника састављеног о првој расправи (пред ненадлежним судом који је одлуку донео и која је била предмет побијања) и на основу свих осталих парничних списа који су били достављени позивном суду. То имплицира да је позивни суд био дужан да надлежном суду достави све списе како би надлежни суд могао да поступа сходно овом правилу, садржаном у § 570 ст. 1. Притом ради се о суду који је према мишљењу позивног суда надлежан за одлучивање и који је био везан правним схватањем позивног суда уколико је сам позивни суд извео одређене извиђаје (Горшић, 1933. 335). Законодавац је у истој одредби упућујућом правном нормом одређивао да се

расправа има „повести по другом ставу § 508“. Поменути став је био у вези са изузетком од општег правила по коме су пресуду у поступку могле донети само судије које су учествовале у усменој расправи на којој се заснива пресуда која се доноси. У том смислу, став 2. параграфа 508. је прописивао да уколико мора да дође до промене састава судског већа, председника или члана судског већа, пре доношења пресуде, усмена расправа се одржава пред измењеним већем, при чему се узимају у обзир и користе тужба, одговор на тужбу, расправни записник и у списима утврђени докази. То би у конкретном случају значило да је надлежни суд, коме је позивни суд доставио списе предмета и наложио одржавање расправе и одлучивање, био у могућности да се служи садржином свих страначких парничних радњи у претходно вођеном поступку, расправним записницима и свим доказима који су утврђени у претходно вођеном поступку пред судом који је био ненадлежан за одлучивање. Тачније, још детаљније, уколико је позивни суд вратио правну ствар првостепеном суду само ради изрицања пресуде, ту пресуду ће моћи да донесу само судије пред којима је била вођена усмена расправа, уз констатацију у тадашњој литератури да је било целисходно не заказивати било какво рочиште за наставак усмене расправе и објављивање пресуде, већ само саопштити странкама донету пресуду достављањем писаног преписа пресуде (Verona & Zuglia, 1930, 685). У случају да пресуду нису могле да донесу судије у старом, претходном саставу, одржавање нове расправе је било неопходно.

У случају да је одржавана нова расправа, сва признања странака односно чињеница на првој расправи и све остале изјаве странака биле су од значаја и за нову расправу. Законодавац је прописивао да су странке могле на новој расправи изнети и чињенице и доказе као и средства напада и одбране која нису истакла на првој расправи, те да су странке могле на новој расправи накнадно дати изјаве о чињеничним твђењима и понудама доказа које су пропустиле дати или су их ускратиле на првоодржаној расправи (§ 570 ст. 2).

Када је у питању овај сегмент одлучивања, аутори тог времена су јасно указивали на чињеницу да је наш законодавац водио рачуна само о приговору ненадлежности, за разлику од аустријског законика који је узимао у обзир и приговор постојања парнице и приговор пресуђене ствари (Горшић, 1933, 334). Исти аутор констатује да је наш закон заступао гледиште да је суд у свако доба морао да води рачуна по службеној дужности да ли већ тече парница и да ли је правна ствар већ пресуђена, те је ове процесне претпоставке које спречавају вођење парнице нотирао као разлоге ништавости, и да је законодавац имао на уму само „излечиву ненадлежност“, али не и недопуштеност редовног правног пута као „неизлечиву ненадлежност“ (Горшић, 1933, 334).

У случају да је суд погрешно утврдио да је надлежан, позивни суд је укидао првостепену пресуду и налагао вођење поступка пред надлежним судом (§ 569). По природи ствари, овде се ради о одступању од правила да од диспозиције тужиоца

зависи да ли ће поступак покренути код надлежног суда у случају да је тужба одбачена због ненадлежности суда. У овој ситуацији суд је по службеној дужности налагао да се списи доставе надлежном суду и поступак спроведе пред надлежним судом. У процесној литератури било је ставова да достављање списка не врши позивни суд већ првостепени суд који то чини по наређењу позивног суда, а да у случају да се не може тачно утврдити који је првостепени суд надлежан за одлучивање првостепени суд који је већ поступао, иако је био ненадлежан, мора то утврдити саслушањем тужиоца (Verona & Zuglia, 1930, 685).

4.1. Ништавост побијане пресуде

Ништавост пресуде која се побија позивом могао је да утврди позивни суд у претходном поступку и тада је пресуду укидао као и поступак који јој је претходио. До укидања пресуде долазило је уколико је био испуњен неки од законом предвиђених разлога за ништавост. То су били следећи разлози: уколико је у одлучивању учествовао судија који је по закону био искључен од суђења у тој правној ствари или за којег је суд одлучио да је оправдано изузет од суђења; уколико парнични суд није био прописно састављен; уколико је пресуду донео суд који није могао бити надлежан чак и да су странке уговорале надлежност суда; уколико је некој од странака незаконитим поступањем, а нарочито пропуштањем достављања онемогућено да расправља пред судом; ако странка није била заступана у поступку или је није заступао законски заступник, ако јој је био потребан а вођење парнице није накнадно одобрено; ако је било пресуђено о ствари у погледу које редовни правни пут није био допуштен или о којој већ тече парница или о којој је већ пресуђено одлуком која је постала правноснажна; уколико је јавност била неоправдано искључена; ако су странке или заступници супротно закону приложили судским списима нацрте за расправне записнике и уколико је пресуда била састављена са таквим недостацима да ју није било могуће са сигурношћу испитати, уколико је диспозитив био самом себи противречан, ако за одлуку ниси били изнети било какви разлози, а ови се недостаци нису могли отклонити ни исправком пресуде коју би наложио позивни суд (§ 571). Тада је суд усвајао позив, укидао пресуду и упућивао правну ствар на поновно одлучивање.

5. ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Питање регулисања правних лекова у законским текстовима одувек је било веома важно, суштински битно питање, са аспекта остваривања права на правни лек. Законик о судском поступку у грађанским парницама предвиђао је врло специфичан систем правних лекова, које притом није означавао као редовне или ванредне у самом законском тексту.

Призив је представљао по својој правној природи редован, суспензиван, преклузиван, двостран и неограничен правни лек. Питања у вези са овим правним леком су била врло детаљно регулисана законом, а посебна пажња била је посвећена поступку пред призивним судом који је имао фазу претходног поступка и фазу у којој је одржавана другостепена усмена расправа. Према законом прописаним условима, призивни суд је или одлучивао у претходном поступку када су се за то стекли услови или је заказивао усмену расправу и спроводио поступак.

Обим рада није дозвољавао да сва питања у вези са овим правним леком буду детаљно анализирана, али је посебна пажња била посвећена призивним разлозима и призивном предлогу, као главним елементима формалне садржине овог правног лека чије неозначавање у призивном поднеску је изазивало различите правне последице. Анализа свих законских одредаба и ставова аутора у тадашњој литератури извршена је са циљем да се укаже на овај правни лек са историјског аспекта, али и да се уоче сличности са касније на други начин терминолошки названим правним лековима, које ће бити саопштене на страницама другог рада који ће у оквиру истраживања овог правног лека бити објављен.

ЛИТЕРАТУРА

- Аранђеловић, Д. (1933а). *Грађанско процесно право Краљевине Југославије*, књига 1. Београд: Штампарииа Јовановић;
- Аранђеловић, Д. (1933б). *Грађанско процесно право Краљевине Југославије*, књига 3. Београд: Штампарииа Јовановић;
- Благојевић, О. (1936). Недовољност разлога и предлога у правним лековима. *Архив за правне и друштвене науке*, 1-2, 127 – 131;
- Боранијашевић, В. (2010). Супсидијарна кумулација тужбених захтева. *Зборник радова Правног факултета у Приштини*, 63-74;
- Verona, A., Zuglia, S. (1930). *Zakonik o sudskom postupku u građanskim parnicama*. Zagreb: Jugoslovenska knjiga;
- Vragović, A. (1933). О нашим новим судским законима. *Pravosuđe*, 13-14, 552 – 557;
- Горшић, Ф. (1933). *Коментар грађанског парничног поступка*. Друга књига. Београд: Издавачка књијарница Геце Кона;
- Мандић, Љ. (2010). Предлог за враћање у пређашње стање. *Зборник радова Правног факултета у Приштини*, 47-61;
- Матијевић, И. (1933). Поводом ступања на снагу новог грађанског парничног поступка. *Pravosuđe*, 5-6, 212 -214;
- Цуља, С. (1936). *Грађанско процесно право Краљевине Југославије*. Београд: Геца Кон А. Д;

Челић, Д. (2014). Грађанска кодификација у Срба – стоседамдесет година касније. *Зборник радова Правног факултета у Приштини*, 59-72;

Čulinović, F. (1933). Izjednačenje našeg zakonodavstva. *Pravosuđe*, 7-8, 240 – 242.

Правни извори

Законик о судском поступку у грађанским парницама од 13. јула 1929. године, „Службене новине“ бр. 179-LXXV од 3. августа 1929. године.

Vladimir BORANIJAŠEVIĆ, Ph.D

Full professor, University of Priština in Kosovska Mitrovica, Faculty of Law, Republic of Serbia, vladimir.boranjasevic@pr.ac.rs, ORCID: 0000-0001-7010-2991.

APPEAL

- According to the Code of Court Procedure in Civil Litigations in 1929 –

Summary

The Code of Court Procedure in Civil Litigations brought in 1929 was a legal text which regulated the rules for acting in Civil Proceedings. This comprehensive code, which was valid on the territory of the Kingdom of Yugoslavia, offered a specific system of legal remedies among which was the appeal (complaint).

Since the technical rules concerning the volume of this paper did not allow a full analysis of this legal remedy, the author in the paper first commented on the system of legal remedies according to the Code, then explained the legal nature of this legal remedy and its characteristics, with a special attention devoted to the issues regarding the elements of the formal contents of the appeal as a legal remedy. Finally, additional stress was put on analyzing the appeal reasons and appeal proposal, as the most important elements of the formal contents of the legal remedy. At the end of the paper the author presented the appeal procedure before first instance litigation court, as well as the preliminary procedure before the court that had decided on it.

Key words: court, legal remedies, appeal, appeal reasons, appeal proposal.